

IV.

SZILICZE.

(Tündérreg.)

Honalapító Árpád a vérrel szerzett új hazában táborjárást tartott s a kijelölt határpontokon a földbe leszúrt dárda azt jelenté: ne bánts a magyart!

E tábortjáró csapatok egyike forró nyári nap estéjén Sajó völgyében a martos folyó partján ütötte fel tanyáját s míg az öregebbek Bors az Öreg vezér körül gyülekeztek, az ifju hősek kisebb csoportozatokban a közel lefolyt harcziás idők cseményeiről beszélgettek harmatosülő illatos fűvön a csillagos ég alatt.

A leventék zajos vidám sorából Kelemér nem csak feltűnő delisége, de búskomoly hallgatagsága által is kivált. Első volt ő a csatákban, de utólsó az áldomásoknál, hol többi társai a harc torát vígan ülték meg. A szűzeknek érte hasztalan epedő serege „bús dalia“ néven ismerő őt.

Komolyságának okakövetkező volt. Ezületesekor a legöregebb táltos, egy köztiszteletben álló galamb-
 ósz agg, azt jósló fölötte, hogy ha csak fel nem
 találja ama hajadont „kit nem apa nemzett s kit még
 halandó szeme nem látott“ szivét a legbájosabb
 hölgy sem fogja szerelemre indíthatni. De hogy e
 választott merre és hol legyen feltalálható, ez több
 volt, mint a mennyit a táltos a jövőben olvashatott.

E jós-szó súlyát Kelemér csak ifjává serdülte-
 kor kezdő érezni, akkor, midőn a szerelem szük-
 sége keblében felcsirázott s e titkos benső ösztön-
 nek megfelelő lényt találni képes nem vala. Slehe-
 tett-e legkisebb roménye is párjával oly szűzre akad-
 hatni „kit nem apa nemzett, kit halandó szeme még
 nem látott?“ Egyéni bátorságán kívül e végzete föl-
 lötti kétségbeesés vitte őt a csaták legelszántabb
 rohamába s ugyanez tette őt búskomolylyá ott, hol
 mások víg kedv zajának éltek.

Most is e hideg közönyösségbe süllyedve szót-
 lanul hevert a rögtönzött gyeptanyán s alig ügyelt a
 körülte zsbongó élénk szófolyamra, míg figyelmét
 egy vidékbéli púpos félszomú törpe öreg sajtászerű
 előadása nem kötötte le. A púpos ember a körbe

gyült vitézeknek helybeli szokásokról, életmódról,
 eseményekről érdekes dolgokat beszélt s különösen
 e szavai ébreszték fel Kelemért néma elmeren-
 géséből:

— „Órizkedjetek ó hős lovagok, szólt a púpos,
 a Borzova körüli hegyiséget hold töltekor éjféli idő-
 ben megközelíteni. E hegyek egyikének teteje mély
 katlanná van behorpadva s lenn a tágas mélyületben
 egy iszonyú öblű barlang előtt legforróbb nyárban
 óriási jégcsapok függenek, valamint a bejárás is
 alól felül jéggel van bevonva. Nehány lépésnyire
 be lehet a jég-csarnokba menni, de aztán merede-
 ken s zugosan hajlik le a síkos út, melyen lemenni
 akarni annyi volna mint bizonyos halál torkába ro-
 hanni. — Ha a hold telik, éjféli tájban megragadó
 bűvös dal hallszik a mélyületből. Ki ezen távolból
 légyszéliden hangzó éneket hallja, legottan legyöz-
 hetlen szender által nyomatik el s álmában a gyö-
 nyörű énekesnőt látja. Ámde hajnalban felébredve,
 soha többé álom nem jó szemcire s a leglángolóbb
 szerelem és kínos álmatlanság közt rövid időn ha-
 látra kell epednie. S azért órizkedjetek ó leventék a

borzovai hegyek vadjainak üldözésétől, hogy az átok alá vett hely közelébe ne tévedjete!

A hallgatók egy része az egész jégbarlangot, éneket és álmatlanságot mesének vette; a másik rész ármányt s titkolózási érdeket vél alatta rejteni; voltak kik némi hitelt adtak a púpos szavainak, de nem törődtek tovább a hallottakkal; csak Kelemér tépelődött nyugtalanul s ébren egész éjjel a láthatlan énekesnő által felgyújtani szokott szerelem eszméjével.

Következő nap pihenés és áldomás napja volt s a „bús dalia“ a vigadók sorából ellopózva, tegzével és gerelyével az erdős hegyeknek vette útját. Az éjen át határozattá ért benne a szándék meghallgatni a bűvös dalt s aztán meghalni, ha kell, de legalább — rövid ideig bár és birhatlanért — átérezni a szerelem üdvét, kínját.

A lombkoronás csererdők magányában a púpos jött elébe, ki a táborból tegnap észrevétlenül vészett el. Kelemér rendkívül megörült a találkozásnak s kérte a törpét, jelölne ki neki a borzovai hegység barlangjához vezető legrövidebb utat.

— S ismered-e ifju magyar hős az általad ke-

resett hely veszélyelt? kérdé félszemével hunyorítva a púpos.

— Hallottam tegnapi előadásodat s el vagyok határozva! felelte a dalia oly szilárd hangon, hogy a púpos minden további szót feleslegesnek tartva, vezetől ajánlkozott. Ritkán járt erdei ösvényeken, hol a soha meg nem riasztott őzike is bátor szemekkel bámult rájuk, haladva: mint a nap nyugodni szállt s keleten a hold telő arca merült fel, egy magas hegy tetejére értek. A hegytető lapos kopár sík volt, hol zöldet csak a földből kinőtt nagyobb kövek mohain látott a szem.

— Közel vagyunk leventém, szolt itt az egész úton hallgatag törpe kalauz, — közelebb, mint vélnéd. Csak néhány lépést még — így — s most tekints le!

Borzasztó meredek szélén állottak. Lenn a tágas mélyületet köröskörül egyenesen felnyúló tömör sziklafal foglalta be. A völgy sűrű vad fákkal volt ellepve melyeknek sötét zöld lombjai — bár legkisebb szellő sem lengett — bánatosan suttogtak. A letekintők arczára alúlról hives légvonal toltát.

— E vad elzárt völgyben van a jégbarlang,

melyről tegnap beszéltem. Ha áll határozatod s közölszbe jutni ohajtasz, elvezetlek az egyetlen lejárishoz.

Kelemér szó nélkül követte vezetőjét a helyig hol a rézsút lenyúló szirten, bokrokba s ág-bogakba fogózva lebecsátkozni lehetett. A púpos itt kissé gúnyos hangon sok szerencsét kívánt az ifju hősnek s hirtelen eltávozott; a szerelmet kereső ifju pedig rettenthetlenül kezdé meg a vakmerő utat.

Fokonkint, a mint leebb jutott, hidegebb lón körülte a lég; bár ő a szellet hús legyintését csak izzó arczain érezé, sőt még jótékonyan hatott az reá a benső titkos tűz ellen, mely ereiben előmlött s mely megóvta őt a téli dermeteg befolyás ellen, midőn a csodás barlang torkolata előtt állott meg.

A púpos előadása eddig szóról szóra valósúlt. A falegyenes barna szirthomlokzatba sok öl magas és roppant széles torkolat nyílt, melyben kékes ködpárázat röpkedett. A félkörben lehajló boltozatról óriási jégcsapok függöttek, mint megannyi hegyével lefordított torony. A homályos csarnokból fagyos légzet csapott fel; s midőn Kelemér a sína jégpadlón néhány lépést tőn, benézett ama merede-

ken lefutó jégsikátorba, mely az egy arasszal tovább haladót örökre, menthetlenül elnyeli.

A völgykatlan perczről perczre sötétebbé vált s míg fenn a bérczetőn a bucsúzó nap végsugarai ragyogtak, lenn már éji homály terjengett az egymásra hajló s összeülelkező águ fagyalfák vad sürijében. Egyszerre azonban bágyadt ezüst világosság ömlött el a sudarakon — a nap uralmát a teli hold vette át s bánatos arczával méln tekinte le a barlang előtti vén ilharfa alá települt leventére.

Ez, soha nem tapasztalt feszülésben érzé tág mellét elszorúlni, mi félelem épen nem, de ama közönyös nyugalom se volt, mely eddig ezen ércz mell alatti szívet soha szokottnál sebesebben dobogni nem engedé. Sejtelve mondá, hogy végzetszerű sorsa megfejtéséhez áll most közel — s ki maradhatna ilyenkor nyugodt?

Midőn a hold az ég gyér csillagú boltján oly magasra lépett, hogy a völgykatlanba függőlegesen tekintene le s itt a fák sudarai árnyat sem vetnének: Kelemér egy távoli mondhatlan édes hangot halla megcsendülni s elmaradó léhlzettel erőszakosan lüktető szívére szorítá kezét. E dal elhaló rezgése oly

tündéri volt, mintha a hold ezüsthúrokká vált sugár-
rain játszanék a szellő; oly andalító oly megkapó
folyamú, hogy mennél közelebből hangzott, annál
szédítőbben hatott az érzékekre s midőn végre hatá-
rozott pontként a jégbarlang mélyéből származása
kétségtelenné lőn, a bűvös kéjmámorban ringatózó
ifju szemeit lankadtan lehúnyá, ámúlt feje kezéről
lehanyatlott s eszméletét vesztvé mély álomba me-
rült . . . . .

Világos nappal volt mire felébredt; előtte pedig
a púpos állott, hosszú karjait mellén keresztbe fon-
va s még gúnyosabb kifejezéssel csúf vonásain, mint
midőn távoztak.

— Na s mint elégitett ki az álomlátás daliám?
kérdé gonoszúl hunyorítva félszemével.

— Ó az! ő az! kiáltá, inkább az álomeszmé-
ket folytatólag mint a törpének felelve Kelemér —
ő az, „a nem-apától nemzett, a soha nem látott“
a legdicőbb, legbájosabb szűz, ki szívemet lán-
goló, elhamvasztó, örült szerelemre bírta!

— Ezt mondta még eddig mindegyik, kinek ál-
mában a kis boszorkány megjelent; jegyzé meg vi-
gyorogva a púpos — s miután egyenkint valamennyi

ohajtá birni őt, úgy hiszem te sem lész rosszabb a
többinél?

— Igen, birnom kell őt, mondá hévvel s el-
ragadtatva az eddig érzéketlen s most egyszerre túl-
áradó szerelmű levente, — de hajh! tevő hozzá
szép fejét búsan lecsüggesztve, hol, mikor és mi-
kép találhatom fel?

— Erről majd később szólnunk; most jer elébb
s tudd meg tőlem ki és mint jutott ide a bájos tün-
dér, ki egész lényedet oly hatalmasan megigézto-
Aztán nyilatkozz, el akarod-e fogadni a hozzá ve-
zető eszközöket azon az áron, melyet ezért én ki-
vánandok?

— S tehetnéd-e ezt? hatalmadban állana e mód?
kérdé kétkedőleg az ifju s feltekinto a törpére — de
ez nem volt többé látható, helyette egy bozontos
hajjú és szakállu óriásra esett bámuló nézelete.

— Válaszom ez; szólt az átváltozott — nevem
Baradla, a természet titkai bűvészetem előtt tárva
vannak. Jer, kövess! — s ezzel kézen fogva a le-
ventét, szélesebesen vitte őt magával lakába, mely
egy hegy roppant ürege volt s ma is Baradla név
alatt ismeretes.

— Messze innen, a föld északi végsőcsúcán, hol a nyugvó nap tükörkoronát visel s utána az ég ezer színben lángoló sátorrá gyúl ki — kezdé beszédét a bűvész; a fagyos tengereken felhőkig nyúló jéghegyek emelkednek s ezek közt lakik tündérszolgái körében a jég-király. Szilinek az ősz jégkirálynak sok századévvvel ezelőtt egy gyönyörű lánya volt, kit ő azonban a legmagasabb jéghegy bástyázatai közé magányba zárt el, mert szabályúl az állt a jégországban, hogy a második ivadékát megérő király uralmát veszti s más lép helyébe. A szép Szili tehát örökös magányra volt kárhóztatva s unalmas egyhangúságban, de soha nem öregedve epedte le a századokat. Történt, hogy egy hajnali szomorú sétája közben hóféhér s édes illatú jégrózsára talált. E pillanat óta szíve titkos vágyai e rózsában öszpontosultak. Ezt ápolta, ölelte csókolta ő egész szerelemmel. E fölött a virág kristály levelein minden éjen át ragyogó mézédés harmat gyült s izlelése Szilinek részegítő kőjéretére lön. Egy este azonban a jégrózsza eltűnt — Szili pedig egy csodaszépségű kis leánygyermeknek lett anyjává. Az uralmát veszített jégkirály büszültségében fene-

ketlen mélységbe taszítá le leányát; unokáját pedig a kis Szilicét túl a tengereken egy számára alkotott jégbarlangba zárta. E jégbarlang az, mely előtt te egy egész hónapig aludtál; a jégkirály bájában mindent felülmúló unokája az, kinek énekét hallád, kinek képe álmodban megjelent. Halandó szeme soha még nem látta őt; temérdek ifju álmatlanúl sorvadt el már miatta, még több — ki segélyemmel képes lön a rejtekbe hatni, nem sietve kelőleg, mielőtt hozzá érhetett volna, jégzsoborrá fagyott. S ezt előre mondom, hogy tudjad, mily veszélyes útra vállalkozol.

— Az árt! az árt! — Kialta nyugtalanúl az ifju, — kívánd bár véretem, életemet az üdv egy rövid perczedért!

— Csendesen; szólt Baradla, ki e közben ismét előbbi púpos törpe alakját ölté magára; sem egyiket se másikat nem kívánom — egészen. Mindössze csak néhány évet kérek, mely a te életedből az enyémhez fog csatoltatni. Mert látod, minden hatalmam mellett eként kell tengetnem lételemet. S most, először is adj fürteidből egy szálát és ereidből három csepp vért.

Kelemér minden habozás nélkül teljesíté a parancsot.

Baradla a hajsza végét a földbe ülteté, az ifju véreből három cseppel megöntözé s im szemlátomást zöld növény né terjedett az, melynek bokrosodó ágai rügyezni, leveleket hajtani kezdtek; s percz múlva már a kis fa tele volt apró vérvörös bogyókkal.

— E bogyók, szólta a púpos, utat fognak neked nyitni a barlang mélyébe vezető s különben járhatlan sikátoron. Minden leszakított s magad elibe vetett szem alatt gránitlépcsővé vál a meredek síma jég. A lépcsőzetet lehaladva, hosszú jég folyosón fogsz végig menni, míg a pompás terembe érsz, hol a gyönyörű s örök fiatalságban élő tündérlány lakik. Fogd őt kezénél s vezesd ki börtönéből. De kettőre teszek figyelmessé. Először: oly sietséggel jársz, hogy egy óra alatt visszatérve ismét künn légy, mert a gránit lépcsőket ezen időn túl megmászhatlan jégmez vonja újra be s akkor benn rekedsz mint már sok előtéd; másodsor; tudd meg, hogy e vérvörös bogyók mindenike egy egy hó életről, mi általad leszakítva és elvetve, azon esetre,

ha a barlangból többet vissza nem térnél, az én napjaimat növel. — Ezek a feltételek; ha áll az alku térd le tövéről a fácskát, vidd magaddal s kísértsd meg szerencsédet. —

Kelemér a bűvész előadásából meggyőződván, hogy a neki szánt bájdzs hölgy „kit nem apa nemzett s kit halandó azeme soha nem látott“ a jégbarlang fogoly tündérnője: elszánt bátorsággal ment sorsa elébe s minden válasz helyett letörtö tövéről az apró vérvörös bogyókkal sűrűn megrakott fácskát.

Az alku e szerint meg volt kötve s Baradla a törpéből ismét óriássá nyúlva, még sebesebben mint jövet vitte magával a leventét s tetto le a sötét völgykatlanban a kék ködpáras barlang-torkolat előtt. Gúnyos mosolya most már valóságos hahotába tört ki, melyet a völgy még rögtöni eltűnte után is visszahangozott. A káröröm sátni gúnykacaja volt az; a bűvész jól tudta az ifju előtt elhallgatott ama kúrülményt; miszerint Szillicze barlangja olyszerű varázs alatt áll, hogy minden oda belépő, mielőtt még a tündért megláthatná, jégzoborrá mered elébb utóbb a szerint, a mint életében több vagy kevesebb

hölgyesókot élvezett. Eladott életét pedig aztán az álnok és csábító Baradla öröklé. —

Ismét oly holdfényes éj következék mint első alkalommal, épen egy hó előtt, bár az ifju ezt csak tegnapi hívé. Éjjél tájban ismét megzendült a távoli halk, andalító ének, de hatása többé nem álomhozó, sőt ellenkezőleg buzdító, lelkesítő volt.

Kelemér határozottan a ködlő csarnokba, a meredek jégsikátor szélére lépett, habozás nélkül szakította le egyet a bogyók közül s maga elibe veté. A helyen, hova az esett, vörös kő-lépcső pattant ki a vastag jéglemezből. Az első második harmadik negyedik követte — az ének fokként tisztábban s közelebről hallszott s az égő vágy által ragadott ifju nem elégelte a lassú haladást, marokkal szórta maga elébe a bogyókat, csak hármat hagyván meg a fáska ágain. Az élet nem kimélt hónapjai árán egy percz alatt százhatvan fokú lépcsőzet csavarodott le a mélységbe; a delejes erő által vont levente a másikkal percz alatt lesietett ezen s leérve, egymásba nyíló magas fényes termeken s ezeket összekötő folyosókon ment végig, nem ügyelve a mozdulatlan jégszobrok merev szemeikkel reá bámuló alak-

jaira, melyek mellett minden lépten elhaladott. Ama szerencsétlen ifjak szobrai voltak ezek, kik Szil az egykori jégkirály által e helyre tett varázsköveketében, célhoz érhetés előtt jéggé változtak s kiknek életét most a család pápos élte. Jelmezeik arra mutatának, hogy különböző nemzetek és száradok gyermekei.

A „bús dalia“ keblét azonban lángolóbb tűz hevité, mint valaha s fel nem tartóztatva lépett a legékesebb legtündöklőbb kristálypalotába, hol a jégkirály unokája, a leírhatlan bájában mindent felülhaladó szűz, kezében hófehér liljomot tartva, egy trón-emelvényen ült.

A szemé fényét vesztő s túlvilági kéjben úszó levente a trón előtt féltérde esve, csak ennyit mondhatott:

— Fölletelek végre, téged, a nekem ígértet „kit nem apanemzett, kithalandó szemem soha még nem látott“!

Szilicze pedig lélekbe rezgő hangon ezt válaszolá:

— Eljöttél végre, szívem rég várt, rég epegett ifja; te a nekem szánt, az egyetlen „ki-

nek ajkain soha még nő csókja nem égett!

S ezzel leszállva magános trónjáról, szeliden felemelte a térdelét, és egy kezével ennek kezét, a mással még mindig a liljomszálat tartva, kifelé indult vele a földalatti csillámló termekből.

A jégszobrok mellett elmenve, Szillicze ezek mindegyikét a hófehér liljom szál végével érinté s tüstént mindenik visszanyerte egykori testalkatát, vérét, életét, és hódoló tisztelettel követte az ifju párt; annyira, hogy midőn a már már jegesülő gránit lépesőzeten fel a nyíl esarnokba értek, e kíséret háromszáz megmentettből állott.

A pillanatban, midőn ezek közül az utolsó is fel lón a varázstól szabadítva, távoli tompa dördület volt hallható.

— Baradlát, a gonosz bűvészt elérte méltó büntetése; szült környezetéhez Szillicze — a hegynek ama végesűcsa, melynek ürében lakott, vele együtt örökre elsülyedt. Századokon át bitorolta ő a töletek elesalt életet s ez most reátok visszaszállván, neki egyetlen percze sem maradt. — Ő volt nagy atyámnak azon irigy ellensége, ki a bűvös jégrózsát

anyám elibe játszá, hogy megrontsa vele őt s az öreg jégkirály uralmát. Ez engem, a jégtündérek honából száműzöttet, e palotába oly titkos határozattal zárt el; hogy csak oly ifju mindent feláldozó szerelme hozhasson ki innen, ki soha még — tetteleg, vágyban, gondolatban vagy álomban nőt nem csókol; más lemerészkedő pedig lelketlen tömeggő jegedjen, míg az engem kötő varázs megszűntével életét visszaadhatom. E varázs megtört régen vürt jöttöd által szerelmes, tiszta, hős leventém, ki a boldogtalan tündérléányt boldog halandóvá — mert nöddé s első csókodra érdemessé teszed!

Mondá Szillicze s a jégbarlang torkolatából a völgy pázsitára lépve, kezéből a liljomszál ozüstlő köd gyanánt enyészett el — Kelemér pedig mennyei üdvtől feszülő keblére ölelé a föld legbájosabb hajadonát.

A háromszáz — bolgár és szláv, morva és kazar, hun, avar és csabamagyar ifjakkból a jéggé változás hosszú korszaka alatt kihűlt az őrzöngő láng s megmentőik iránti mély hálaérzetből ezentúl urok és úrnőjükként tisztelék őket. Egy részük nem messze a jégbarlanghoz, hol elbűvölve valának, — más

részük pedig alább a Sajó völgy egy erdős vadregényes zugában települt meg s az új telepeket boldog úr- és úrnője neveiről Szilicze és Kelemérnek nevezé el.

Mindez ósidőkben, midőn e földet még tündérek is lakták, közel ezredéve történt s mint régi dologról mondani szokás: talán már nem is igaz. Annyi bizonyos, hogy a hegytetőbe horpadt mély völgykatlan s ebben a jégbarlang, a torkolat boltívéről nyárközépen lefüggő óriási jégesapokkal s úgy mint az e rege folyamán tájképezni igyekvém, mai nap is látható Torna megye Borzova és Szilicze helységei közt.
